

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554), หน้า 1–8) ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ 2) ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ 3) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน และ 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม แผนดังกล่าวได้ถูกจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อน โดยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพ สามารถแข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ รวมถึงการสร้างฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน อีกทั้งยังควบคู่ไปกับการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม และเสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคม เสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคงให้เป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย

แผนพัฒนาฯ ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเมืองหลักเมืองหนึ่งของประเทศไทย คือ

- (1) อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมให้ยั่งยืน (Conservation of Natural Resources & Culture)
- (2) ส่งเสริมและพัฒนาชุมชนเมืองและชนบทให้มีความสวยงาม ความสุขและเป็นเมืองที่น่าอยู่ (Harmonization of Urban & Rural Development)
- (3) ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าและบริการที่ได้มาตรฐานสากล (International Standard of Products & Services)
- (4) ส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Attention to Human Resource Development)
- (5) นำระเบียบวาระแห่งชาติมาเป็นแนวทางในการพัฒนา (National Agenda Focused)

(6) พัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการคมนาคมและการบริการ (Global City : Aviation Hub, Digital & IT)

(7) พัฒนาส่งเสริมให้เป็นเมืองที่พร้อมต่อการลงทุนและการท่องเที่ยว (Most Attractive City to invest & to visit)

(8) ดำเนินการพัฒนา โดยการเชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายในระดับอนุภูมิภาค ระดับประเทศ และกลุ่มจังหวัด (Alliance for Development)

(9) บูรณาการบริการสู่ประชาชน เพื่อความพึงพอใจของประชาชน (Intergraded Service for People)

โดยมี จุดแข็ง (Strengths: S) ซึ่งแสดงถึงศักยภาพของจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่

(1) ชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถผลิตสินค้าหัตถอุตสาหกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

(2) ชุมชนมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งด้านภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถาน

(3) ในเขตเมืองมีความเจริญทางเศรษฐกิจสูง เป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน การเงิน การธนาคารและการบริการต่างๆ

(4) มีความพร้อมในด้านสาธารณูปโภค และระบบการคมนาคมขนส่งทั้งทางบกและทางอากาศที่ได้มาตรฐาน

(5) มีความพร้อมด้านสถานบันการศึกษาและบริการทางการแพทย์ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนรองรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของจังหวัดและภาคเหนือ

(6) แรงงานมีอัตราค่าจ้างไม่ต่ำเกินไป เหมาะกับงานด้านการบริการ

(7) มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ รวมทั้งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารสำคัญของประเทศ

(8) ชุมชนมีความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและช่วยตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ โดยมีการรวมตัวเป็นองค์กรและสร้างเครือข่ายในการดำเนินงาน

และโอกาส (Opportunities: O) ของการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ คือ

(1) รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจระดับรากหญ้า โดยมีโครงการสำคัญหลายโครงการ เช่น OTOP และกองทุนหมู่บ้านฯ

(2) รัฐบาลมีนโยบายผลักดันให้สนามบินเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการบิน (Aviation Hub) ของภูมิภาค ทำให้มีโอกาเป็นศูนย์กลางการค้าการลงทุน เชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะกับกลุ่มประเทศใน GMS และเอเชียได้

- (3) รัฐบาลสนับสนุนโครงการขนาดใหญ่ที่จะส่งเสริมให้เชียงใหม่เป็นตลาดการประชุมสัมมนาในระดับนานาชาติ
- (4) รัฐบาลมีนโยบายผลักดันให้เชียงใหม่เป็น IT CITY สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ และการให้บริการประชาชน (e – Province)
- (5) รัฐบาลสนับสนุนให้เชียงใหม่เป็นเจ้าภาพจัดงานระดับนานาชาติ และเป็นสถานที่ต้อนรับอาคันตุกะสำคัญของประเทศ
- (6) รัฐบาลสนับสนุนการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของจังหวัด เช่น โครงการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร โครงการขุดลอกแม่น้ำปิง เป็นต้น
- (7) มีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านมาตรฐานของสินค้าเกษตร อุตสาหกรรม และบริการหลายหน่วยงาน สร้างโอกาสในการจัดตั้งสถาบันมาตรฐานของภาคเหนือ
- (8) แนวโน้มการการท่องเที่ยวของโลก เน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงสุขภาพ
- (9) พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ สนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีคุณภาพเท่าเทียมกันและทั่วถึง
- (10) มีโอกาสเป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติ และศูนย์กลางวัฒนธรรมของภูมิภาคอินโดจีน
- (11) มีโอกาสพัฒนาระบบการให้บริการประชาชนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (e-Province) เนื่องจากมีความพร้อมในด้านสาธารณูปโภคด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

เมื่อวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ของการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้อัตลักษณ์ของบริบทจังหวัดที่มีอยู่ (วิระศักดิ์ สมยานะ, 2551) คือ มีจุดแข็ง และโอกาสที่ได้รับ โดยพยายามลบจุดอ่อนของตนเอง รวมถึงหลีกเลี่ยงข้อจำกัดที่จะเกิดขึ้นได้ คณะวิจัยได้สรุปแนวทางในการพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 คือ การให้ความสำคัญกับความรู้ของประชาชนโดยพยายามให้ประชาชนมีส่วนร่วมกันในการแก้ไขและพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นด้วยแล้ว หากประชาชนมีโอกาสในการพัฒนาความรู้รวมถึงการพัฒนาการจัดการการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา จะสามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเหล่านั้นได้อย่างเต็มศักยภาพของท้องถิ่นเอง ซึ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมลักษณะนี้ คณะนักวิจัยได้ให้คำจำกัดความว่า “การจัดการการเรียนรู้: Learning Management: LM” อันเป็นแนวทางหนึ่งที่จะให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นการวิเคราะห์ถึงปัญหาและความต้องการของทุกคนที่ได้ร่วมกันสังเคราะห์ขึ้น นักวิจัยได้ทำการเปรียบเทียบความเหมาะสมของ LM ว่ามีความแตกต่างจากการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพราะ KM จะเหมาะกับการพัฒนาขององค์กร ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน แต่หากเป็นประชาชนในท้องถิ่นแล้ว นักวิจัยเห็นว่า LM ควรจะมีความเหมาะสมมากกว่า ทั้งนี้ เพราะระดับความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skilled) ความต้องการ (Want) รวมถึงปัญหา (Problem) ของคนในท้องถิ่น มีลักษณะที่หลากหลายมากกว่าองค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยสิ้นเชิง ระบบ LM จะทำให้ทุกคนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม ภายใต้สภาพแวดล้อมและข้อจำกัดของทรัพยากรของท้องถิ่นนั้นๆ การใช้หลักการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มากที่สุดจึงถือได้ว่าเป็นหลักการของ LM นั้นเอง

นักวิจัยได้เล็งเห็นแนวทางในการวิจัยร่วมกับประชาชนในการจัดการการเรียนรู้ (Learning Management) ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศ ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ซึ่งแนวทางการวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาในเขตพื้นที่ท้องถิ่น (เมืองและชนบท: Rural and Urban) ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีแนวทางการวิจัยภายใต้ยุทธศาสตร์ 4 ข้อ (วิระศักดิ์ สมยานะ, 2551) ได้แก่

(1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทย ผู้สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรคนวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสม

(2) ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลาย ให้เกิดกระบวนการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน มีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีกระบวนการพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปสู่การพึ่งตนเอง รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังได้ทำการสร้างความมั่นคง

ของเศรษฐกิจชุมชน โดยเน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการ และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรอย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสร้างระบบบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด และทักษะในการประกอบอาชีพ

(3) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพและคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และความเป็นไทย โดยใช้กระบวนการพัฒนาคลัสเตอร์และห่วงโซ่อุปทานรวมทั้งเครือข่ายชุมชนบนรากฐานของความรู้สมัยใหม่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสร้างสินค้าที่มีคุณภาพและมูลค่าสูง มีตราสินค้าเป็นที่ยอมรับของตลาด รวมถึงการสร้างภูมิคุ้มกันของระบบเศรษฐกิจ โดยการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ

(4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศน์ เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการปรับแผนการผลิตและพฤติกรรมบริโภคไปสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เพื่อลดผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลไกทางเศรษฐศาสตร์ทั้งด้านการเงินและการคลัง การสร้างตลาดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดมลพิษและควบคุมกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต

จากที่มาและความสำคัญข้างต้น ในปี พ.ศ.2552 นักวิจัยได้กำหนดกรอบแนวทางในการวิจัยร่วมกับประชาชนในการจัดการการเรียนรู้ (Learning Management) โดยกำหนดกรอบพื้นที่ท้องถิ่น (เมืองและชนบท: Rural and Urban) ของจังหวัดเชียงใหม่ อาศัยตัวแทนที่สามารถพัฒนาการจัดการการเรียนรู้แล้วสามารถนำไปใช้กับท้องถิ่นของตนเองได้ คณะนักวิจัยได้ทำการวิเคราะห์และได้ข้อสรุปว่า องค์กรที่มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นมากที่สุดของแต่ละจังหวัดคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท) ซึ่งภายใต้ความรับผิดชอบของ อปท. เอง เป็นผู้ที่ใกล้ชิดประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด ภายใต้ข้อสมมติฐานของคณะผู้วิจัยที่ว่า “หากมีการพัฒนา

ในตัวบุคลากรของ อปท. ในด้านการจัดการการเรียนรู้แล้ว บุคลากรเหล่านั้นได้นำความรู้ไปปรับใช้กับบทบาทของตนเองในการพัฒนาท้องถิ่น ก็จะสามารถพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการ ภายใต้การมีส่วนร่วมในการพัฒนากับประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง”

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จึงได้จัดการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในด้านการจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ขึ้น (วีระศักดิ์ สมยานะ, 2551) โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

(1) สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทั้งสิ้น 85 แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ อันได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกและรองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาการประจำตำบล นักวิชาการเศรษฐกิจและนักวิชาการด้านต่างๆ ของ อบต.

(2) นักวิจัยของโครงการ ได้แก่ นักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ นักวิจัยของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นักวิจัยของมหาวิทยาลัยพายัพและนักวิจัยของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ได้ข้อสรุปเป็นความต้องการในการจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม สามารถสรุปได้ 4 ด้าน ดังนี้

- (1) การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในด้านเศรษฐกิจ การเกษตรและการท่องเที่ยว
- (2) การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในด้านการศึกษา
- (3) การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในด้านสังคมและวัฒนธรรม
- (4) การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อม

ซึ่งความต้องการทั้ง 4 ด้านข้างต้นนี้ ทางสมาชิกของ อปท. อยากมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้จัดงานวิจัยครั้งนี้ และอยากให้ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาโครงการวิจัย เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นให้ครบทั้ง 4 ด้าน โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ประเมินความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด ซึ่งพบว่า 100% มีความคาดหวังที่จะเข้าร่วมโครงการ “การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของภาคชนบท และชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2551” (CMRU – SML) นี้ และส่วนใหญ่ร้อยละ 93.50 มีความคิดเห็นว่าโครงการดังกล่าวสามารถดำเนินการได้จริง และหากดำเนินงานแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น และสามารถปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง

โครงการวิจัยเรื่อง “การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของภาคชนบท และชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2551” (CMRU – SML) มีวัตถุประสงค์ของเพื่อที่จะใช้กระบวนการของการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน เริ่มจากการพัฒนา นักวิจัยของโครงการเพื่อวางแผนการดำเนินงานร่วมกันกับนักวิจัยท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงาน ในท้องถิ่นนั้นๆ รวมถึงการจัดการเรียนรู้ร่วมกันกับทรัพยากรมนุษย์หรือคนในชุมชนที่มีส่วนได้ ส่วนเสียกับการเรียนรู้ครั้งนี้ โดยการพัฒนาการเรียนรู้ทุกกระบวนการเริ่มจาก 1) การไม่รู้ พัฒนา ไปสู่ 2) การรับรู้ และเป็น 3) การเรียนรู้ จนกระทั่งพัฒนาไปเป็น 4) การเรียนรู้ นั่นเองทุกขั้นตอน ของการเรียนรู้จะอาศัยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ทุกภาคส่วนได้ปฏิบัติการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านโครงการบูรณาการการจัดการการเรียนรู้ด้านการสื่อสาร ให้การเรียนรู้เหล่านั้นเกิดการ พัฒนาอย่างต่อเนื่องและเห็นผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจน อีกทั้งยังต้องทำการประเมินการพัฒนา โครงการที่มีผลต่อการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้นๆ ด้วยการวัดมูลค่าเพิ่มจาก การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่ ให้บังเกิด เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ที่ชัดเจนจากการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยสามารถพัฒนา นักวิจัยของท้องถิ่นได้ทั้งสิ้น 42 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนของ ชุมชน สามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ได้ 42 ชุมชน ในการจัดการ เรียนรู้เพื่อสร้างแผนพัฒนาชุมชนของท้องถิ่นได้ทั้งสิ้น 4 ด้าน คือ แผนพัฒนาชุมชนด้าน เศรษฐกิจ จำนวน 17 แผน แผนพัฒนาด้านสังคมจำนวน 14 แผน แผนพัฒนาด้านการศึกษา จำนวน 6 แผน และแผนพัฒนาด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อมจำนวน 5 แผน แผนพัฒนาเหล่านี้ได้ ถูกนำไปปฏิบัติจริงกับชุมชนในท้องถิ่น โดยผ่านการประเมินผลการดำเนินงานด้วยตัวชี้วัดความ มั่นคงของมนุษย์ (Human Security Indicators: HIS) อันจะทำให้ทราบถึงมูลค่าเพิ่มของโครงการ ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งผลการประเมิน พบว่า ทุกภาคส่วนทั้งผู้นำ องค์กร ผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงผู้รับนโยบาย หรือชุมชน สามารถบูรณาการร่วมกันในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการพัฒนาที่เริ่มต้นจากชุมชนและ เพื่อชุมชนอย่างแท้จริง เปรียบเสมือนการพัฒนาจากรากหญ้าสู่รากแก้วที่แข็งแกร่ง นอกจากนี้ แผนพัฒนาชุมชนที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ได้ถูกนำไปผลิตสื่อสารสนเทศ เพื่อการประชาสัมพันธ์ แผนชุมชนโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนนักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ วิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ (สทท.เชียงใหม่) ให้ทุกภาคส่วนได้ทราบถึงทิศ ทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองและเกิดการกระตุ้นให้ประชาชนมี ส่วนร่วมกับแนวทางการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

การดำเนินงานของโครงการวิจัยเรื่อง “การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของภาคชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2552” จึงเป็นการต่อยอดการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นให้เกิดความต่อเนื่อง และได้ผลประจักษ์เป็นที่ชัดเจน โดยมุ่งพัฒนาให้ชุมชนได้เข้าใจ และทราบถึงศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง ร่วมดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของชุมชน ตลอดจนให้ชุมชนได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ แนวคิด ให้มีความสร้างสรรค์ในอันที่จะพัฒนาและปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้ดีขึ้น ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันทุกภาคส่วน เพื่อได้มาซึ่งชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการเรียนรู้จะอาศัยการประเมินจากการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจและสังคม ศักยภาพด้านความคิด ทักษะและการบริหารจัดการของคนในชุมชน การวัดมูลค่าเพิ่มของโครงการและการนำแผนพัฒนาชุมชนไปผลิตเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ ซึ่งการดำเนินโครงการครั้งนี้มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสนใจเข้าร่วมจำนวนทั้งสิ้น 58 แห่ง โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 32 แห่ง ได้ให้ความสนใจที่จะพัฒนาแผนด้านเศรษฐกิจของชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 26 แห่ง ได้ให้ความสนใจที่จะพัฒนาแผนด้านสังคมของชุมชน

ดังนั้น ผู้วิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างมาก ภายใต้วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยที่ได้กำหนดไว้ว่า “มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น” ด้วยแล้ว จึงเป็นความสอดคล้องที่เหมาะสมกับการดำเนินงานวิจัยโครงการ “CMRU – SML ปี 2552” นี้ เป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งมหาวิทยาลัยเอง ยังได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งถือได้ว่างานวิจัยโครงการนี้เป็นภารกิจเชิงบูรณาการอย่างแท้จริง

1.2 สมมุติฐานของการวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นักวิจัยได้กำหนดข้อสมมุติฐานในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ว่า “หากให้ความสำคัญกับการจัดการการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Management: LM) มากกว่าการให้ความรู้เพียงอย่างเดียว (Knowledge Management: KM) แล้วภายใต้ความสามารถหรือศักยภาพของบุคลากรที่อยู่ในชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ หากทุกฝ่ายมีการเรียนรู้ร่วมกันแล้ว จะทำให้บุคลากรเหล่านั้นสามารถพัฒนาตนเอง และเพิ่มศักยภาพของตนเองได้ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้” และผลที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยร่วมกัน สามารถนำไปใช้ได้จริงกับท้องถิ่นของชุมชนนั้นๆ ได้อย่างเหมาะสมตามสภาพของบริบทชุมชน

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

โครงการวิจัยเรื่อง “การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของภาคชนบท และชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2552” มีวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ

(1) เพื่อสร้างและพัฒนานักวิจัยท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยวิธีการจัดการการเรียนรู้ (Leaning Management: LM) พร้อมกับการเพิ่มศักยภาพของนักวิจัยท้องถิ่น ให้สามารถสร้างงานวิจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเหมาะสม

(2) เพื่อให้สมาชิกของชุมชนในท้องถิ่น สามารถใช้กระบวนการจัดการการเรียนรู้ (Leaning Management: LM) ในการสร้างแผนชุมชนทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสมตามท้องถิ่นของตนเอง พร้อมทั้งให้ชุมชนใช้แผนชุมชนที่ได้จากการจัดการเรียนรู้กับท้องถิ่นของตนเอง ยกกระตือรือร้นการพัฒนาชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมสู่ระดับที่เข้มแข็งได้

(3) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ (Leaning Management: LM) เพื่อเพิ่มศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ ต่อการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

(4) เพื่อสร้างและพัฒนานักประชาสัมพันธ์ชุมชนประจำท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยวิธีการจัดการการเรียนรู้ (Leaning Management: LM) ด้านการสื่อสาร พร้อมกับการเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชน โดยการใช้หลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเหมาะสม

(5) เพื่อสร้างการเรียนรู้ (Leaning Management: LM) ในการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการสร้างความมั่นคงด้านการจัดการสินทรัพย์ชุมชนของท้องถิ่น จนสามารถทราบมูลค่าเพิ่มของการจัดการสินทรัพย์ชุมชน ที่ได้จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ภาคชนบท และชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ขอบเขตของโครงการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบบูรณาการในการจัดการการเรียนรู้ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นในด้านเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของชุมชนนั้นๆ โดยมีขอบเขตของโครงการวิจัยเริ่มจากการศึกษาถึงศักยภาพการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประจำตำบล (อปท.) ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล

(อบต) และเทศบาลตำบล ที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการในพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งสิ้น 120 ตำบล จาก 24 อำเภอ ภายใน ปี พ.ศ.2552 เพื่อเข้าร่วมโครงการวิจัย อาศัยวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสะท้อนปัญหาและความต้องการของ อบต. แต่ละแห่ง เพื่อตอบสนองการพัฒนาท้องถิ่นให้ตรงจุดประสงค์ หลังจากนั้นจะใช้กระบวนการจัดการการเรียนรู้ (LM) ในการเพิ่มศักยภาพการพัฒนาท้องถิ่นของ อบต. ตามความเหมาะสมของบริบทชุมชนตำบลนั้นๆ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการกำหนดแนวทาง การพัฒนาท้องถิ่นของ อบต. จังหวัดเชียงใหม่ที่เข้าร่วมโครงการ และระยะที่ 2 เป็นการยกระดับการพัฒนาท้องถิ่นของ อบต. ต้นแบบ และนำร่องการขยายผลการวิจัยให้ครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัดเชียงใหม่เป็นลำดับต่อไป

1.5 วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของภาคชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2552” มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1.5.1 ประชากรที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เจ้าหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มชุมชนประจำตำบลในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 120 อบต. (120 ตำบล)

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – stage random sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

(1) ชุมชนชนบท ได้แก่ ชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล

(2) ชุมชนเมือง ได้แก่ ชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลตำบล ชุมชนที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการ โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) จากอำเภอต่างๆ ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 24 อำเภอ

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดการเลือกเจ้าหน้าที่ของ อบต.โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง ตามวัตถุประสงค์ (Purposive sampling) ที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการได้แก่

(1) นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือตัวแทน

(2) ปลัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

(3) เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือตัวแทน

(4) เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือตัวแทน

(5) ตัวแทนชุมชน ที่ทาง อปท. ได้คัดเลือกเข้าร่วมโครงการ

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดกลุ่มของตัวอย่างชุมชน แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ชุมชนที่ต้องการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และชุมชนที่ต้องการพัฒนาด้านสังคม

1.5.2 ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) ข้อมูลปฐมภูมิ

ได้แก่การสืบค้นข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง (ชุมชน) ที่เจ้าหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้นำมาศึกษาเป็นกรณีศึกษาสำหรับการพัฒนาเป็นต้นแบบ โดยการจดบันทึก ประกอบกับวิธีการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีสมาชิกของกลุ่มเป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัย และให้ข้อมูลตลอดระยะเวลาของการดำเนินงานวิจัย

(2) ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นข้อมูลเบื้องต้นด้านต่างๆ ได้แก่ การบริหารจัดการองค์กร การก่อเกิดองค์กร ปัญหาและความต้องการในการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม เป็นต้น โดยการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาแบบการวิจัยแบบบูรณาการ ดังนั้น จึงมีส่วนราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ถือว่าเป็นผู้ร่วมวิจัยในท้องถิ่นด้วยที่สำคัญ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต) เทศบาลตำบล สถานีอนามัยประจำตำบล สำนักงานเกษตรตำบล และสำนักงานสหกรณ์ เป็นต้น

(3) ชนิดของเครื่องมือ

(3.1) ใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต (Interview schedule)

เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีลักษณะคำถามซึ่งกำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้าให้เลือกตอบ (Close ended questions) และคำตอบแบบให้เติมคำตอบ (open ended questions) โดยนักวิจัยจะเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์และสังเกต เพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากกลุ่มชุมชน โดยแบ่งเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์เป็น 3 ตอน

1) ข้อมูลลักษณะพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มชุมชน

2) ข้อมูลสภาพทั่วไปด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การก่อเกิดกลุ่ม

3) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของกลุ่ม เพื่อการพัฒนา

กลุ่ม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม นอกเหนือจากการสัมภาษณ์และสังเกตแล้ว การที่จะได้ข้อมูลให้ครบถ้วนจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยอาศัยวิธีการดังต่อไปนี้

3.1) การจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อระดมความคิดเห็นและหาข้อตกลง

3.2) การจัดการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อติดตามผลงานและประเมิน

ผลและร่วมกันแก้ไขปัญหา

3.3) การสังเกตการทำงานของกลุ่ม

3.4) การศึกษาดูงานกลุ่มอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จ

3.5) การวางแผนและการพัฒนาระบบการจัดการ

3.6) การอบรม โดยให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ของ อปท. และกลุ่มชุมชนที่เจ้าหน้าที่เลือกมาในด้านต่างๆ ตามความต้องการของกลุ่ม

1.5.3 การวิเคราะห์และประเมินผล

การวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติและร้อยละประกอบการอธิบายเชิงพรรณนา โดยใช้เกณฑ์การประเมินโครงการ “การจัดการการเรียนรู้ต่อการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน” อาศัยตัวชี้วัดจากแบบประเมินผลการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จำนวน 3 มิติ ด้วยกัน อันประกอบด้วย

มิติที่ 1 คือ ระดับความสามารถในการบริหารจัดการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นเกณฑ์การประเมินจาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ปี 2551

มิติที่ 2 คือ ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นเกณฑ์การประเมินจาก สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (กุมภาพันธ์ 2549)

มิติที่ 3 คือ ระดับการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นเกณฑ์การประเมินจาก โครงการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดภาวะเศรษฐกิจและสังคมโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คณะทำงานวิชาการ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สิงหาคม 2550)

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่อง การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของภาคชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2552” สามารถตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตาม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) โดยสามารถระบุ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) ด้านองค์ความรู้

- 1) บริบทและศักยภาพชุมชนในท้องถิ่น ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของ จังหวัดเชียงใหม่
- 2) สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของจังหวัด เชียงใหม่
- 3) กระบวนการจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของจังหวัด เชียงใหม่
- 4) ผู้ช่วยนักวิจัย (นักศึกษา) ได้เรียนรู้ร่วมกับชุมชน ในการใช้ความรู้ทางวิชาการ ของตนเอง นำมาปฏิบัติจริงกับการพัฒนาของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่
- 5) นักวิจัยท้องถิ่น (อปท.) ได้รับการพัฒนาศักยภาพของการวิจัยในชุมชน สามารถ เรียนรู้ร่วมกับชุมชน ในการใช้ความรู้ทางวิชาการที่ได้รับการพัฒนา นำมาปฏิบัติจริงกับการ พัฒนาของชุมชน ในท้องถิ่นของตนเอง
- 6) ชุมชนได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการการเรียนรู้ และได้ปฏิบัติจริง กับชุมชนของตนเอง

(2) ด้านการพัฒนา

- 1) ชุมชนในท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ ได้รับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
- 2) ชุมชนในท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ได้รับการแก้ไขปัญหาและได้รับการ ตอบสนองความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง
- 3) ผู้ช่วยนักวิจัย (นักศึกษา) ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถจากการเรียนรู้ ร่วมกับชุมชน
- 4) นักวิจัยท้องถิ่น (อปท.) ได้รับการพัฒนาศักยภาพของการวิจัยในชุมชน

(3) หน่วยงานต่างๆ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

- 1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สามารถพัฒนาบุคลากรของตนเองให้ เป็นนักวิจัยระดับท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม
- 2) กลุ่มชุมชนในท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ สามารถพัฒนาบุคลากรของกลุ่มของ ตนเองในการสร้างและเพิ่มแผนชุมชนของตนเองได้อย่างเหมาะสม

3) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ นำผลงานวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอน ให้แก่นักศึกษา

4) นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้รับประสบการณ์ตรงจากการวิจัย

(4) แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

ผลงานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยจะเผยแพร่ในสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสารทางด้านวิชาการ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การประชุมวิชาการต่างๆ รวมทั้งฝึกอบรมให้กับผู้ที่สนใจ เช่น เว็บไซต์ www.okrd.org

1.7 นิยามศัพท์

การจัดการการเรียนรู้ (Learning Management: LM)

การจัดการการเรียนรู้ (Learning management: LM) หมายถึง กระบวนการจัดการการเรียนรู้สู่ความเป็นสุขและความสำเร็จ ซึ่งประกอบไปด้วยการเรียนรู้ในตนเอง การเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน การเรียนรู้ร่วมกันกับองค์กรพันธมิตร และการเรียนรู้ร่วมกันทุกฝ่าย ผ่านกระบวนการ 4 ลำดับ คือ กระบวนการผสาน กระบวนการกรอง กระบวนการตกตะกอน และกระบวนการตกผลึก

การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM)

การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) หมายถึง เครื่องมือพัฒนาผลงานของบุคคล องค์กร เครือข่าย และพัฒนาสังคมในภาพรวมในยุคสังคม เศรษฐกิจบนฐานความรู้

การบริหารการเมือง

การบริหาร หมายถึง เทคนิคการใช้คน ทรัพยากร และเวลาที่มีอยู่ เพื่อให้เป้าหมายที่วางไว้ ☐ ประสบความสำเร็จ

การเมือง หมายถึง การอยู่ ☐ ร่วมกันของมนุษย์ ☐ ในชุมชนหรือสังคม เพื่อให้มีความสงบสุขหรือการไข ☐ อำนาจ ☐ ที่ในการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่า ☐ ใด ☐ กับสังคม

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (Sub district)

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท) เป็นนิติบุคคล มีรายได้ รายจ่ายของตนเอง มีพนักงานตำบล หรือเทศบาลตำบลเป็นผู้ปฏิบัติงานภายใต้การควบคุมของนายอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัด อบต และเทศบาลตำบลเป็นระบบย่อยของการปกครองส่วนท้องถิ่น

เศรษฐกิจและสังคม (Socio – Economics)

เศรษฐกิจ หมายถึง กิจกรรมของมนุษย์แต่ละคน และกิจกรรมของสังคมโดยรวมของมนุษย์ ที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้าและบริการ การแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายสินค้าและบริการ และการบริโภคสินค้า

ระบบเศรษฐกิจ (Economic system) หมายถึง กลุ่มบุคคลของสังคมที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มของสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ซึ่งยึดถือแนวปฏิบัติแนวทางเดียวกันในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ อำนาจความสะดวกในการที่จะแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถบำบัดความต้องการให้แก่บุคคลต่างๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ให้ได้รับประโยชน์มากที่สุด เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รูปแบบของระบบเศรษฐกิจ

สังคม หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีระเบียบกฎเกณฑ์ และความเชื่อถือที่สำคัญๆ ร่วมกัน ตลอดจนมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกันเอง และระหว่างบุคคลกับกลุ่มสังคม

ดังนั้นเมื่อนำความหมายของคำว่าเศรษฐกิจและคำว่าสังคม มารวมกัน แล้วพิจารณาให้คำจำกัดความใหม่ของคำว่าเศรษฐกิจและสังคมว่าคือ กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันมีระเบียบกฎเกณฑ์ และความเชื่อถือที่สำคัญๆ เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ร่วมกันประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าและบริการ การแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายสินค้าและบริการ และการบริโภคสินค้าเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการที่จะแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ให้สามารถบำบัดความต้องการให้แก่บุคคลต่างๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ให้ได้รับประโยชน์มากที่สุด เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รูปแบบของระบบเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ ทั้งในด้านการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้น คือ ให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ บนรากฐานความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ “ทุนของชุมชน”

ซึ่งทุนของชุมชนทั้งที่เป็นทุนทางสังคม เช่น วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน โรงเรียน ที่ดิน ทรัพยากร และการคมนาคมขนส่ง

การพัฒนา (Development)

การพัฒนา (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของคนในชุมชน และสังคมจากกระบวนการจัดการการเรียนรู้ในลักษณะของแผนงานหรือโครงการแล้วบริหารจัดการจนเกิดผลสัมฤทธิ์ของโครงการ เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเอง ชุมชน และสังคมให้ดีขึ้น”

การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic development)

การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic development) หมายถึง กระบวนการ (Process) ที่จะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของรายได้ที่แท้จริง (หรือผลิตภัณฑ์ประชาชาติ) ต่อบุคคลตลอดเวลา และต่อเนื่องกันไปอย่างสม่ำเสมอและเป็นระยะเวลาอันยาวนานและต้องพยายามลดหรือขจัดสถานะที่ไม่พึงปรารถนาของสังคม เช่น ความยากจน การว่างงาน การทำงานต่ำกว่าระดับ การกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกันให้หมด ทั้งนี้ควรเน้นความมั่นคงและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงการขยายตัวอย่างมีลำดับขั้น นั่นคือจะต้องเน้นการกระจายการเจริญเติบโต (Distribution of growth) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจไม่สามารถลดความยากจนได้ถ้าพัฒนาไปแล้วแต่ปรากฏว่าช่องว่างของการกระจายรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเพราะปัญหาความยากจน กรณีนี้เกิดจากความยากจนโดยเปรียบเทียบนั่นเอง ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่แท้จริงต้องเน้นการพัฒนามากกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปของรายได้เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้การพัฒนามนประกอบด้วยการพัฒนาทักษะในการ “ทำ หรือการปฏิบัติ” และการพัฒนาทักษะในการ “คิด” หรือการพัฒนาจิตนั่นเอง

การพัฒนาสังคม (Social development)

การพัฒนาสังคม (Social development) คือ การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น เพื่อให้ปลอดจากความยากจน ความไม่รู้ ความเจ็บไข้ได้ป่วย และความหวาดหวั่น ตลอดจนมุ่งที่จะให้ประชาชนตระหนักถึงศักยภาพ ศักดิ์ศรี ความใฝ่ฝัน และความพึงพอใจในชีวิต

การพัฒนาสังคม หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ดีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม เพื่อประชาชนจะได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งทางด้าน

อาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา สุขภาพอนามัย การมีงานทำ มีรายได้เพียงพอในการครองชีพ ประชาชนได้รับความเสมอภาค ความยุติธรรม มีคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ประชาชนต้องมีส่วนร่วมใน กระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกขั้นตอนอย่างมีระบบ (ที่มา : แผนพัฒนาสวัสดิการสังคมและ สังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2545 -2549

การพัฒนาด้านการเมืองการบริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

การพัฒนาด้านการเมืองการบริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าใจใน สิทธิและหน้าที่ของตนเอง และเข้ามามีสว่นทุกขั้นตอน นับตั้งแต่ร่วมคิด ค้นหาปญหา สาเหตุของปญหา วางแผน ดำเนินการ ตลอดจนกำกับ ควบคุมและติดตาม ประเมินผล โดยมู ึ่งเพิ่มประสิทธิภาพ สร้งความโปร่งใสในการบริหารและการให้บริการแก่ประชาชน ให้เกิดความมีประชาธิปไตยในท้องถิ่นมากขึ้น

การพัฒนาด้านเศรษฐกิจขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

การพัฒนาด้านเศรษฐกิจขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การพัฒนา สถานภาพความเป็นอยู่ของประชาชนเพื่อลดความยากจนอันนำไปสู่การสร้งงาน สร้งรายได้ ลดค่าใช้จ่ายให้กับประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอ กับรายจ่าย จนพออยู่พอกิน โดยให้ประชาชนใช้ทุนทางปัญญา ศักยภาพสว่นตัว และ สิทธิพหุที่มีอยู่ ทำงานอย่างเต็มที่ เช่น การพัฒนาอาชีพ การส่งเสริมการตลาดเทียว ฯลฯ เป็นต้น ทั้งนี้การพัฒนาด้านเศรษฐกิจขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเน้นการพัฒนา คนในชุมชนเป็นหลัก โดยการเสริมสร้างคุณธรรมในตัวบุคคลในกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้มาก ขึ้น

การพัฒนาด้านสังคมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

การพัฒนาด้านสังคมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนด้านการศึกษา สาธารณสุขและสุขภาพ การกีฬาและศาสนา การรณรงค์ และป้องกันยาเสพติด พร้อมทั้งสร้งครอบครัวให้อบอุ่นและเขมแข็งทั้งเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และด้อยโอกาส เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้มากที่สุด อีกทั้งยังต้อง สอดแทรกคุณธรรมในการพัฒนาด้านสังคมของชุมชนให้มากที่สุด

ความมั่นคงของมนุษย์

ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ตลอดจน ได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง (ที่มา: ปรับจากคำนิยามตามแผนพัฒนาสวัสดิการสังคมและสังคมสูงเกียรที่แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545 - 2549)

ชุมชน

“ชุมชน” คือ หมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน.2525. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน)

Alvin W. Gouldner กล่าวว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งครอบครองที่ดินร่วมกัน มีการดำเนินกิจกรรมของชีวิตส่วนใหญ่ร่วมกัน

Arnol W. Green ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยในพื้นที่เล็กๆ ติดต่อกันไป มีส่วนแบ่งปันในแนวทางของการใช้ชีวิตร่วมกัน

Chaless P. Loomis ชุมชน คือ ระบบสังคมหนึ่งซึ่งอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และกระทำกิจกรรมประจำวันเพื่อสนองความต้องการร่วมกัน

Lowry Nelson ชุมชน คือ กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีขอบเขตจำกัดแห่งหนึ่งมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันมีความสัมพันธ์และดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกัน

อย่างไรก็ตามเราสามารถสรุปได้ว่า คำว่า ชุมชน หมายถึง พื้นที่ที่มีกลุ่มที่พักอาศัยของประชาชนในลักษณะใดก็ได้ที่อยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นในเมือง หรือ ชนบท โดยในด้านกายภาพมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตร่วมกัน เช่น ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา วัด โรงเรียน เป็นต้น และคนกลุ่มนี้มีลักษณะทางสังคมตลอดจนกิจกรรมทางสังคม และเศรษฐกิจ บางอย่างร่วมกันชัดเจน และขอบเขตของชุมชนจะมีอาณาบริเวณที่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นขอบเขตทางธรรมชาติ หรือขอบเขตที่สร้างขึ้นเองก็ตาม

การมีส่วนร่วมของชุมชน

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff. 1981: 6) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ออก
ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการ
ดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินการกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค องค์การสหประชาชาติ (United Nation, 1981: 5) และ รีเดอร์ (Reeder, 1974: 39) ได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วม ว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

นอกจากนี้ สุชาดา จักรพิสูทธิ์ (ออนไลน์, 2547) ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น 2 ลักษณะได้แก่

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคม องค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติ และการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ และสนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชน ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ
2. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำที่บรรลุนิติบุคคลที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

จากแนวคิดและทัศนะที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด สามารถแยกประเด็นสรุปได้ ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจากเป้าหมายที่ต้องการ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ความผูกพัน การเสริมแรง โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน แะความคาดหวังในสิ่งที่ต้องการ โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของเหตุผล
2. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของค่านิยม

3. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของประเพณี

4. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของความผูกพัน ความสนใจ

โดยสรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งการเร้าให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี และทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

การพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน คือ “การที่คนในชุมชนและสังคมโดยส่วนรวมร่วมกันดำเนินกิจกรรม เพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเอง และร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนเอง ชุมชน และสังคมให้ดีขึ้น”

ท้องถิ่นหรือชนบท (Rural area)

ท้องถิ่นหรือชนบท (Rural area) หมายถึง พื้นที่ที่อยู่นอกเขตเมือง โดยทั่วไปมีการตั้งถิ่นฐานเบาบางความหนาแน่นของประชากรน้อย มีความเป็นอยู่ในลักษณะของสังคมแบบชนบทการเกษตร ห่างไกลจากศูนย์กลางการบริหารและการบริการ ส่วนใหญ่การใช้ที่ดินในชนบทจะเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร เช่น ที่นา ที่ปลูกพืชไร่ ที่ปลูกไม้ผล และไม้ยืนต้น เป็นต้น

ชุมชนชนบท (Rural community)

“ชุมชนชนบท” เป็นชุมชนในเขตชนบท มีความหนาแน่นของประชากรน้อย ผู้อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน ยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณี มีอาชีพเกษตรกรรม หรืออาชีพที่เกี่ยวข้อง (สนธยา พลศรี, 2545, พิมพ์ครั้งที่ 4. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์)

ชุมชนเมือง (Urban community)

ชุมชนเมือง (Urban community) หมายถึง ชุมชนเมืองเป็นชุมชนที่มีความหนาแน่นของประชากรมาก (บางประเทศไม่ใช้เกณฑ์ความหนาแน่นของประชากร แต่ถือเอาจำนวน ประชากรในชุมชน เป็นสำคัญ เช่น ฝรั่งเศสและอิสราเอล ประชากรต้องมากกว่า 2,000 คน

สหรัฐอเมริกา ประชากรมากกว่า 2,500 คน เบลีเยมมากกว่า 5,000 คน สเปนมากกว่า 10,000 คน และญี่ปุ่นมากกว่า 30,000 คน เป็นต้น) อาคาร บ้านเรือนหนาแน่น มีความเจริญ กว้างขวางทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มนุษย์ สร้างขึ้นมากกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นตาม ธรรมชาติ อาชีพมีความหลากหลาย ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม การค้าขายและ การ บริการ สมาชิกมีความเป็นอิสระ เป็นปัจเจกบุคคลสูง ทำให้ความสัมพันธ์ เป็นแบบทางการ มากกว่าส่วนตัว สามารถอยู่ร่วมกันได้เพราะผลประโยชน์ ที่แต่ละคนจะได้รับ

ชุมชนเมืองจะอยู่ภายใต้การปกครองรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น เทศบาลมหานคร และมีชุมชนย่อยๆ รวมอยู่ในบริเวณเหล่านี้ เช่น ตรอก ซอย ถนน หรือเรียกตามชื่อที่ตั้งของ ชุมชนต่างๆ เช่น บางเขน บางนา พระโขนง ลาดพร้าว เป็นต้น

เมือง (City)

เมือง (City) คือ ถิ่นตั้งรกรากของประชากรที่มีความหลากหลาย ทางด้านสังคม ที่มีขนาดใหญ่และหนาแน่น สังคมเมืองเมื่อเปรียบเทียบกับสังคมชนบทจะเป็นสังคมบริโภคนิยมมากกว่าที่จะเป็นสังคมผลิตสมาชิก มีอาชีพ หลากหลายเน้นด้านการบริการ เศรษฐศาสตร์ การศึกษา และการปกครอง แต่ขาดความสัมพันธ์ระดับบุคคล (Louis Wirth. 1938. "Urbanism as a Way of Life" from American Journal of Sociology. In R. T. LeGates and F. Stout (ed.). 2000. *The City Reader*. 2nd ed. pp. 97-105. London and New York: Routledge.)

ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน

ทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน หมายถึง คนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านในเขตพื้นที่ รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ถูกคัดเลือกเข้ามาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

ผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำที่เป็นเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้นำ ของกลุ่มตัวอย่างที่ถูกคัดเลือกเข้ามาศึกษา เช่น ผู้นำของกลุ่มอาชีพ ผู้นำของกลุ่มทางสังคม ผู้นำ ทางศาสนา หรือ แกนนำของชุมชนหมู่บ้านที่ถูกคัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

สมาชิกของชุมชน

สมาชิกของชุมชน หมายถึง ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของกลุ่มตัวอย่างที่ถูกคัดเลือกเข้ามาศึกษา

สินทรัพย์ชุมชน

สินทรัพย์ชุมชน หมายถึง สิ่งที่มีตัวตนหรือไม่มีตัวตนอันมีมูลค่าหรือคุณค่าต่อชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มชนหลายคนอยู่ร่วมกันอย่างผูกพันกัน และร่วมกันพัฒนา สร้างสรรค์ และใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ของชุมชนนั้น อันประกอบไปด้วย สินค้า บริการ สิ่งประดิษฐ์ ศิลปวัฒนธรรม ท้องเที่ยว ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน สวัสดิการสังคม การศึกษา

มูลค่าเพิ่ม

มูลค่าเพิ่ม หมายถึง การเปลี่ยนข้อมูล เป็นข่าวสาร เป็นความรู้ และสามารถนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มก่อให้เกิดความฉลาดเฉลี่ย ในการปฏิบัติเปลี่ยนวิธีคิดในการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการทางสังคม จุดใดจุด ซึ่งการสร้างมูลค่าเพิ่มนี้ต้องการบริหารจัดการมาก ดังนั้นความรู้จะต้องแสวงหาความรู้ที่ทันสมัย มีการแบ่งปันความรู้อย่างถูกต้อง และสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้น

การสื่อสาร (Communication)

การสื่อสาร (Communication) คือ กระบวนการของการถ่ายทอดข่าวสาร (message) จากบุคคลฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร (source) ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้รับสาร (receiver) โดยผ่านสื่อหรือช่องทางในการสื่อสาร (channel) เพื่อให้ผู้รับสารได้รับรู้และเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารในความหมายเดียวกัน

การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วม

การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วม หมายถึง ระบบการสื่อสารที่อาจจะใช้สื่อประเภทใดก็ได้ โดยดำเนินตามหลักประชาธิปไตย มีลักษณะของการสื่อสารชุมชน คือ ระดับความยาก-ง่ายของสื่อ ประเภทของเนื้อหากลุ่มเป้าหมายวิธีการนำเสนอและความน่าสนใจ ทำให้รูปแบบการสื่อสารของชุมชน ปัจจัยเกื้อหนุนต่อการสื่อสารเพื่อที่จะได้ทราบว่าชุมชนแต่ละ

ชุมชนใช้สื่อด้านใด และนำมาเปรียบเทียบกับว่าแต่ละชุมชนใช้สื่อด้านไหนมากที่สุดและเป็นที่นิยมอย่างยิ่ง

นักวิจัย (Researcher)

นักวิจัย หมายถึง ผู้ที่ดำเนินการค้นคว้าหาความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อตอบประเด็นที่สงสัย โดยมีระเบียบวิธีอันเป็นที่ยอมรับในแต่ละศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งครอบคลุมทั้งแนวคิด โนทัศน์และวิธีการที่ใช้ในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

เศรษฐกิจรากหญ้าและรากแก้ว (Grass – root Economy)

ภาษาเศรษฐศาสตร์ คำว่า รากแก้ว หมายถึง ภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง (Real Sector) ที่ทำให้เกิดการสร้างงาน และสร้างรายได้แก่ประเทศชาติ และประชาชน เช่น อุตสาหกรรมต้นน้ำ ธนาคารพาณิชย์รวมถึงบริษัทห้างร้านต่างๆ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ยังให้ความหมายของ รากแก้วว่าเป็นรากหลักที่ยังลึกลงไปใต้ดิน ซึ่งหมายถึง ไม้ยืนต้น หรือประชาชนรายใหญ่

ส่วนคำว่า รากหญ้า หรือ Grass roots ความหมายในทางเศรษฐศาสตร์ แปลว่าประชาชนรายย่อย อุตสาหกรรมรายย่อย เช่น เอสเอ็มอี เกษตรกร และผู้ใช้แรงงาน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า เศรษฐกิจ รากหญ้าและรากแก้ว นักวิจัยจึงให้คำจำกัดความใหม่ไว้ว่า เศรษฐกิจรากหญ้าและรากแก้ว หมายถึง ประชาชนรายย่อยอันประกอบไปด้วย ภาคส่วนชนบท ได้แก่ชุมชน กลุ่มชุมชน ภาคส่วนอุตสาหกรรมรายย่อยร่วมกันเพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนจนก่อให้เกิดการสร้างงาน และสร้างรายได้แก่ประชาชนและประเทศชาติ ดังเหมือนการพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากหญ้าสู่ระดับรากแก้วนั่นเอง

คุณธรรม

คุณธรรม เป็นพฤติกรรมหรือลักษณะของการแสดงออกของคนเราจากภายใน ซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกาย วาจา และจิตใจ โดยการพัฒนาคุณธรรมต้องเน้นไปที่ตัวบุคคล ให้คุณธรรมได้เข้าไปอยู่ในตัวคน และต้องมีวิธีการพัฒนาในลักษณะกลุ่ม โดยให้ผู้นำเป็นตัวอย่างของการพัฒนาจึงจะทำให้การพัฒนาคุณธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความสำคัญของหลักการสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรม

10 ประการ เข้ามาเป็นแนวทางในการดำเนินงานร่วมกับชุมชนในท้องถิ่น อันได้แก่ 1) การรักษาความสัจ 2) ความรู้จักข่มใจตนเอง 3) ความอดทน 4) การละความชั่ว 5) การเสียสละ 6) ความเมตตา 7) ความสามัคคี 8) ความสุจริต 9) ความเที่ยงธรรม และ 10) การส่งเสริมคนดี รวมถึงคุณธรรมของเศรษฐกิจพอเพียงอีก 5 ประการ ได้แก่ 1) ซื่อสัตย์สุจริต 2) ไม่โลภจนเกินไป 3) อดทน 4) ขยันหมั่นเพียร และ 5) เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

จริยธรรม

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติปฏิบัติที่มีธรรมะเป็นตัวกำกับ จริยธรรมก็คือ ธรรมที่เป็นไป ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

